

Književna poročila

Domača knjižnica. Izdajatelj, založnik in odgovorni urednik: Dr. Ljudevit Koser, v Juršincih pri Ptuju, Štajersko. Leto 1915. 8°. 1. in 2. zvezek, 60 v.

V sedanji splošni književni puščavi, ko so začasno umolknila naši založniki, nas mora iznenaditi podjetnost zasebnika, ki se loti izdajanja „najcenejše“ knjižnice. Ni ga ustrašila stereotipna usoda nebroj naših „knjižnic“, „bibliotek“ in podobnih poskusov. O kakem podrobnem načrtu založnika ne izvemo. Obeta nam splošno, da bodo pri „Domači knjižnici“ sodelovali naši najboljši prevajalci, priobčevati hoče samo najboljša dela iz svetovne književnosti, pa tudi dela naših domačih pisateljev. Žal, da prva dva zvezka nista udejstvila založnikovih obljub. Prevajati za Slovence iz hrvaščine ali celo iz nemščine je nepotrebno delo, ker razume tudi preprost čitatelj brez posebne težave izvirnik. V opravičbo prevoda iz hrvaščine utegne služiti dejstvo, da je Avg. Šenoe povest „Prosjak Luka“ večini težje dostopen; Bloemovo „Železno leto“ pa kljub navidezni aktualnosti ni zaslužilo, da sta se mučila z njim dva prevajalca. Dr. Lj. Koserja spomini na Pariz so mestoma vendar premalenkostni; želimo pa, da doseže potopisec svoj idealni namen: vzbuditi v našem dijaštvu zanimanje za široki svet. — Tam na zadnji strani se skriva — biser med peskom — Župančičeva pesem „Dete čeblja“, porojena v podobnem občutju, kakor njegov „Razgovor“ v zadnji Zvonovi številki.

Kapistran.

Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskog arkiva. Uredjuje dr. Ivan Bojničić pl. Kninski. God. XVI. Zagreb, 1914. Leks. 8°. 320 str. 8 K.

Običajno izhaja to široko zasnovano zgodovinsko glasilo četrletno, a za 1914 je izšla ena obsežna knjiga. Iz bogate njene vsebine hočemo omeniti te-le razprave: Kerubin Šegvić, ki je bil nekdanj v Kotoru gimnazijski katehet, a je sedaj župnik nekje v Dalmaciji, je napisal razpravo o samostanu Poljudu blizu Spljeta, ki po njegovih izvajanjih hrani velike tradicije frančiškanskega reda in je prava zakladnica umetniških del. R. Strohal priobčuje nekoliko cirilskih listin, ki jih hrani ljubljanska licejska knjižnica in ki se tičejo nekdanje granice (16. in 18. stoletje). Iz iste knjižnice je Strohal prejel tudi nekaj glagolskih dokumentov, ki jih priobči drugje. To so večinoma poročila zaupnikov avstrijskih komandantov o kretanju turške vojske v 16. stoletju, ki so jih komandanti potem pošiljali na glavarje večjih mest v Primorju, na Reko, v Istro in po južni Kranjski, zlasti v Kočevje. Strohal tu dodaja: „Več iz ovih glagolskih isprava jasno razabiremo, da je u Kranjskoj osobito južnoj bilo kaošto i u Hrvatskoj najobičnije pismo u 16. vijeku glagolsko pismo, jer se inače ne bi na tom pismu slala narodu ovakova obavještenja. I ove isprave potvrđuju moje uverenje . . . , da glagolsko pismo nije bilo istom docnije (šele pozneje) uneseno (iz Primorja) u zagrebačku biskupiju kaošto ni u južnu Kranjsku . . . već da je ovdje od vajka daživjelo kao i drugdje u hrv. narodu“. Dr. Bojničić priobčuje sličan materijal iz ljubljanskega „Rudolfina“. Njegovo vsebino že poznamo z ovitkov „Izvestij Muzejskega društva za Kranjsko“ (III; št. 3, 4). — Prof. dr. Gavro Schwarz poroča o zgodovini zagrebške izraelske občine v 19. stoletju. Za jurista je važen pravnozgodovinski materijal, ki ga priobčuje R. Strohal v odlökih sodišča v Veprincu v Istri od l. 1589–1591. V zanimivi študiji prikazuje

Juraj Čuk pripadnost nekih ogrskih župnij hrvatskemu kraljestvu v XII. in XIII. veku ter razklada politične motive, zakaj so Arpadovci ogrske županije pripojili Hrvatski. V Laszovskega članku „Progon vještica u Turopolju“ čitamo, da je bila prva vešča, ki so jo začeli v Turopolju preganjati, Ana rodом iz Kranjske l. 1733. V članku o matici krščenih, pisani z glagolico, v Vrhovcu v jaskanskem okraju, se Strohal ponovno zastavlja za trditev, da je glagolica tudi izven Primorja bila avtohtona ter navaja 63 župnij zagrebške vladikovine, kjer se je služba božja od XV.—XVII. stoletja opravljala v staroslovenskem jeziku. — Dr. Aleksa Ivčić priobčuje v cirilici pisma črnogorskih glavarjev druge polovice 18. stoletja. Posebno zanimiva pa je arhivalna razprava dr. T. Matića o mladih letih znanega Ilirca grofa Janka Draškovića, ki je s svojimi visokimi zvezami in s svojem ugledom znatno pomagal Lj. Gaju v njegovih težnjah. Gre tu zlasti za dobo francoske okupacije, ko so grofova posestva bila deloma v francoski Iliriji. L. 1808. je bil Drašković v Parizu; s francoskimi dostojanstveniki v Iliriji je prijateljski občeval, a za Napoleona ni bil navdušen. Dunajska policija je strogo pazila na vsak njegov korak. V „Raznoterostih“ sem jaz posnel Hacquetov opis potovanja v Zemun v „Abhandlungen einer Privatgesellschaft in Böhmen“ (Prag 1796).

Dr. Fr. Ilešič.

Publikacije „Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti“ v Zagrebu za l. 1914. Matematično-prirodoslovni razred.

Poleg publikacij historično-filologično in filozofično-juridičnega razreda¹⁾ je izdala Jugoslovanska akademija tudi še važna dela matematično-prirodoslovnega razreda, ki morda bodo zanimala marsikaterega naših čitateljev. V 202. knjigi „Rada“ je objavil prof. Drag. Hirc razpravo o „Proljetni flori otoká Suska i Unijá“. Dasiravno je že mnogo botanikov proučevalo floro omenjenih otokov, vendar še njih raziskovanja niso zaključna. Pisatelj se je mudil na otoku Susku v drugi polovici aprila 1912 ter je opazoval v tem pomladnem času mnogo še neomenjenih ali pa napačno označenih vrst. — Dr. Aurel Forenbacher je priobčil „Istorijski priegled botaničkih istraživanja kraljevine Dalmacije od Visianija do danas“. To delo je nadaljevanje avtorjeve razprave „Visianijevi prethodnici u Dalmaciji“ (Rad, knj. 200) ter nam podaja pregled o delovanju znamenitega dalmatinskega botanika Visianija (1800—1878) in njegovih naslednikov. — Dr. Jovan Hadži objavlja tretji del svojih važnih hidroidske študij: „Poredbena hidroidska istraživanja“. Ta odlični hrvatski hidroidolog je obdelal v tej razpravi naslednje vrste: *Haleciella microtheca* g. n., sp. n.; *georginella diaphana* g. n., sp. n.; *halathus adriaticus* g. n., sp. n.; *campanopsis clausi* (Hadži) in družino *campanopsis* vobče. —

Iz kroga matematikov so prispevali dr. Juraj Majcen: „Nekoliko invarijantnih relacija za prostorne krivulje 4. reda 1. vrste sa šiljkom“; P. Mihajlo Petrović: „Teorema o algebarskim jednačinama parnoga stepena“ in „Reduktivni analitički elementi“; dr. Vladimir Vasiček: „Prilog neeuclidskoj interpretaciji teorije relativnosti“.

Matematično-prirodoslovni razred akademije je pričel izdajati z letom 1913 poleg „Rada“ še drugo redno publikacijo prirodopisnega značaja pod naslovom „Prirodoslovna istraživanja Hrvatske i Slavonije“ s podporo hrvatsko-slavonsko-dalmatinske deželne vlade. Cilji tega velevažnega izdanja so označeni že v naslovu samem: posvečeno je domoznanstvu. V „Istraživanjih“ bodo priobčeni rezultati prirodopisnega raziskavanja hrvatske zemlje, predvsem Hrvatske in Sla-

¹⁾ Glej aprilovo številko „Ljubljanskega zvona“, str. 189—192.